

“L’estat del país”. Informe Anual 2011**Europa: del desig a la necessitat****1.- Introducció.**

Si es repassen els informes que ha fet la SEBAP al llarg del darrers quatre anys, s’hi podran trobar d’una manera insistent dos missatges: la confiança en el futur del país, malgrat la preocupació per les grans dificultats que a curt termini es presenten, i el convenciment que l’enorme esforç intern que ens cal fer només serà productiu si es combina amb un impuls fort al projecte d’unitat europea. La petita crònica del que ha representat per a Catalunya l’any 2011, ens torna a portar a expressar les mateixes conviccions, però amb un canvi de perspectiva, fruit d’alguns elements que han marcat el pas d’aquests darrers dotze mesos.

Ara fa un any vam donar a conèixer les nostres opinions, elaborades sota l’impacte de tres fets en aquell moment recents: la preocupació per les conseqüències de la sentència del Tribunal Constitucional sobre l’Estatut, la convicció general que, malgrat quedava un llarg i difícil camí per davant, havíem tocat fons en la crisi econòmica, i finalment les esperances i les incògnites que s’obrien amb el canvi de govern de la Generalitat. A finals del 2011, ens cal analitzar quins han estat els fets rellevants d’aquest any i veure com han fet variar la nostra visió del futur immediat.

Sens cap dubte, creiem que el canvi més important es situa en el segon dels temes indicats, ja que la crisi financera del 2008, que es va convertir en una crisi econòmica al 2009, contra la qual es van començar a prendre mesures amb retard, i es va complicar molt amb la crisi dels deutes públics al 2010, ha esdevingut clarament, a tot Europa, una crisi política de grans dimensions. Això fa que en parlem en primer lloc. Al costat d’aquest problema, d’una gravetat i d’una urgència evidents, no podem deixar de banda la constatació d’un altre, de tipus més polític i més profund: la necessitat d’afrontar d’una vegada els ajustos que cal fer al model de l’Estat Espanyol per aconseguir un millor encaix de Catalunya, una vegada s’ha fet evident que ha quedat interromput el procés que es va dissenyar en la Constitució.

Aquest informe vol constatar, doncs, que tenim una malaltia aguda que exigeix tractament urgent (la crisi), una malaltia crònica que s’ha revifat (l’encaix), i

uns metges (el polítics, sobretot, però no només ells) als que la SEBAP ha d'oferir recolzament i orientacions, i alhora suggerir actuacions.

2.- Només junts i amb Europa sortirem de la crisi.

La SEBAP ha analitzat durant els darrers anys el desenvolupament de la crisi econòmica, i ha posat especial atenció en la necessitat d'accions decidides en el camp econòmic. Ho ha fet sempre des d'una doble vessant: l'actuació dels governs i la dels agents econòmics, empreses, institucions i consumidors, i en darrer terme, dels ciutadans. Des de la nostra identificació amb la societat civil catalana, i fugint sempre del fàcil recurs a veure només els errors dels altres, hem insistit en les nostres pròpies responsabilitats, convençuts que només amb un esforç personal i col·lectiu d'austeritat i d'empenta cap al futur, retornaríem a un camí d'estabilitat i de creixement del benestar social. És per això que sempre hem volgut parlar sobretot als ciutadans i transmetre'ls un missatge motivador dient-los que els governs ens hi han d'ajudar, però que la sortida de la crisi és una tasca col·lectiva que ens toca a tots i a cada un de nosaltres.

En aquest final de 2011 constatem que aquest missatge segueix sent plenament necessari, però que s'ha de complementar amb un altre, perquè l'anàlisi des de la perspectiva actual és més complexa i alhora més lúcida. La crisi no solament ha posat de manifest uns comportaments equivocats de molts ciutadans, de moltes empreses i organitzacions, i d'institucions financeres, sinó que també ha deixat en evidència una gran impotència dels governs per corregir-los. Si fa dos anys dèiem que els governs ens havien d'ajudar, però nosaltres havíem d'empènyer el carro, ara no ens estem de dir que sobretot hem de procurar que no ens hi posin entrebancs, i que alhora ens ajudin a decantar els entrebancs que la crisi financera ens hi posa.

Això vol dir que, a més de rectificar molts comportaments individuals i col·lectius, hem de ser exigents en la urgència d'accions contundents per part de les administracions públiques perquè sense una clarificació del panorama en el camp polític i financer, poden quedar desaprofitats molts dels esforços i, fins i tot, dels sacrificis de treballadors, d'empresaris i de ciutadans en general. En el moment actual tenim clarament dos colls d'ampolla que tenen obstruït el camí de sortida: la impotència dels governs per evitar el permanent setge dels anomenats mercats i la inestabilitat del sistema financer que perjudica la recuperació de l'economia productiva.

Sense cap intenció de centrar la crisi només en això ni d'oblidar altres elements, aquest any volem posar èmfasi en el que acabem de dir, que té dos símptomes que ho confirmen: la crisi del procés de construcció europea i la crisi de la moneda europea. Insistim que no són pas aquests els únics motius de preocupació, però tant la UE com l'euro haurien d'estar molt més en la llista de solucions, i no hi estan, que no pas en la dels problemes. Precisament, és des de la nostra coneguda aposta per Europa des d'on volem fer-los palesos.

Especialment quan, en aquest moment, cal més que mai tornar a insistir que només en l'enfortiment d'Europa trobarem sortida a la crisi. La Catalunya europea per vocació pot i hauria de liderar una nova onada de convicció europeïsta a tot l'Estat. En aquest terreny, ningú pot exhibir més legitimitat que Catalunya; potser la mateixa, en cap cas més. Europa ens imposarà sacrificis, però aniran en la direcció d'un enfortiment institucional i econòmic. El model català o la via catalana per l'afirmació de la seva identitat, tindrà més comprensió i acceptació en el marc europeu que no des d'arcaïques tesis recentralitzadores que s'allunyen del que va ésser la política de la transició. Catalunya va liderar, juntament amb d'altres, aquell procés. Ara, la transició cap a una nova Unió Europea, necessita també de l'esforç de Catalunya.

Un esforç que s'haurà de centrar, fonamentalment, en dos aspectes bàsics. En primer lloc, creiem que gairebé tots els governs europeus –i sobretot els que tenen més dificultats-, han seguit, uns voluntàriament i altres forçats, unes polítiques en les que no han encertat a combinar el necessari ajust pressupostari amb l'estímul per a la recuperació del creixement. Creiem que la confiança en un país o en una moneda no depèn tant del nivell de deute o de dèficit, com de la capacitat de fer-hi front els propers anys, i això es mesura sobretot per les possibilitats de creixement i de manteniment de la cohesió social. Pensem que cal una nova reflexió sobre aquest tema.

En segon lloc, pensem que cal insistir en la desorientació i la lentitud de l'actuació de totes les institucions europees (la Comissió, el BCE, i sobretot el Consell, que és qui més poders té). La manca d'iniciativa, la dificultat evidenciada per alguns dirigents de posar els interessos generals per sobre dels particulars, i la increïble lentitud dels procediments d'aplicació, han anat fent inútils les mesures, per insuficients i per estar preses fora de temps. Hem pagat les ambigüitats i la paralització del procés de construcció de la UE i, sobretot de la Zona Euro, i hem actuat sempre de forma reactiva deixant que fossin els mercats financers els que ens marquessin la direcció i el ritme. Hem d'aconseguir urgentment que Europa sigui de veritat Europa, i a aquest objectiu no només no hi hem de posar entrebancs, sinó que hem de reclamar que ningú no n'hi posi.

Sense aquesta acció político-institucional a nivell europeu, serà impossible donar estabilitat i solvència al sistema financer, com a eina imprescindible per a la recuperació econòmica i un creixement sostenible.

Per a moltes d'aquestes coses que estem dient, necessitem actuacions a nivell estatal i, sobretot, a nivell europeu. Necessitem d'una unió fiscal que ha d'implicar necessàriament cessions de sobirania fiscal per part dels estats membres. Per això diem que Europa, per sobre d'un desig, s'ha convertit en una necessitat absoluta. I, per tant, refermem un cop més la nostra voluntat de contribuir a accelerar el procés que faci de la UE, o al menys de la Zona Euro una veritable unitat econòmica, que a la llarga significa una unitat política. Procés, en el qual, com hem assenyalat, Catalunya hi ha de jugar un paper decidit i desacomplexat.

3.- Després de la sentència del TC, s'ha de tornar a parlar d'Espanya.

Certament, l'any 2011 ha accentuat els problemes relatius a l'autogovern de Catalunya. La crisi econòmica ha afavorit la consolidació de tendències recentralitzadores, emparant-se en el pretext –ni fonamentat ni demostrat- que l'estructura autonòmica de l'Estat provoca una despesa innecessària i una duplicitat administrativa que afecta directament al dèficit pressupostari espanyol. Amb aquest pretext s'ha generat un clima antiautonòmic que ha afectat especialment a Catalunya, en la mesura en que aquí es viu l'autogovern com una ambició lligada al sentiment d'identitat, que no accepta que la generalització del model pugui comportar conseqüències restrictives en l'àmbit competencial català.

En aquest sentit, la crisi ha posat de relleu les insuficiències del sistema de finançament de la Generalitat, que no li permet atendre degudament les seves obligacions amb els ciutadans de Catalunya. La crisi, és obvi, ha imposat a totes les administracions la necessitat d'introduir fortes mesures d'estalvi, per tal d'ajustar els pressupostos, corregint els efectes devastadors del dèficit en els comptes públics. Però, aquesta situació ha resultat especialment greu a Catalunya, limitada per un sistema de finançament que l'imposa o exigeix una desproporcionada quota de solidaritat, fins i tot, en un moment en el que les característiques de la crisi castiguen especialment a Catalunya molt més que d'altres Comunitats Autònomes de l'Estat.

Això ha posat i posa en el centre del debat la necessitat de revisar novament un sistema de finançament insuficient, injust i perjudicial als interessos dels ciutadans de Catalunya. En aquesta direcció, ha revifat l'ambició d'un pacte fiscal que en la línia d'un concert econòmic doni a la Generalitat un marc real d'autonomia financera. Aquesta és, avui, una ambició amplament compartida des dels sectors més diversos de la societat catalana i que projecten, per raó de l'escassa comprensió que la reivindicació mereix a la resta de l'Estat, una accentuada desafecció que no dubta en expressar el seu rebuig a la política recentralitzadora que des del conjunt de l'Estat es posa de manifest.

Tancarem l'any en una situació de crisi en les relacions institucionals de Catalunya amb l'Estat que no ajuda a la solució de la crisi econòmica. Com és obvi, la dimensió i profunditat d'aquesta, abasta necessàriament a l'àmbit més general de l'acció política. I per Catalunya, en aquest moment, aquesta acció política es tradueix en la urgent necessitat de clarificar el seu estatus institucional en el marc constitucional espanyol. Tant la Sentència del Tribunal Constitucional en relació al nou Estatut d'Autonomia, com les amenaces sobre la política d'immersió lingüística a Catalunya, com els anuncis de polítiques sectorials recentralitzadores i, sobretot, les mesures restrictives en el camp del finançament, marquen un escenari poc favorable per la solució de la crisi i del reconeixement de les reivindicacions de Catalunya sobre el seu dret a gestionar el seu propi futur.

Caldrà posar el màxim esforç en la voluntat de superació d'aquesta situació. Un esforç bidireccional, però en el que correspon a l'Estat, per raons òbvies, manifestar una especial sensibilitat. Els resultats electorals han marcat camins

de per on s'han d'enfocar els nous escenaris. Un govern fort a nivell de tot Espanya, ha de saber llegir bé la forta singularitat definida a Catalunya. Aquí, a Catalunya, s'ha definit una línia de futur que combina el rigor davant la crisi amb l'ambició d'un autogovern financerament suficient. Aquest és un bon camí; hauria de ser un bon camí per a tothom.

4. Un esforç col·lectiu. A tall de conclusions.

Tot plegat marca la necessitat d'afrontar l'any vinent i, segurament, alguns més, des d'un gran esforç col·lectiu de redreçament econòmic i institucional. En l'àmbit econòmic, posant en combinació rigor i estímul, sanejament i creixement. L'objectiu prioritari seguirà sent la creació de llocs de treball, i això requerirà adreçar els sacrificis en la bona línia; estalviar per créixer, aquesta és la primera finalitat.

Mantenir la cohesió social i el benestar, requerirà igualment de polítiques que, des de l'estalvi, no afectin el nucli essencial de les prestacions socials. S'ha gastat massa i malament; ara s'haurà de gastar menys i més bé. S'ha sigut poc valent en fer comprendre que l'augment de la despesa no pot estar basat en l'endeutament, sinó que cal trobar noves fonts d'ingressos. En la definició d'aquestes polítiques tothom hi hauria d'estar cridat a participar-hi, sense excloure la responsabilitat dels poders polítics de prendre decisions fins i tot impopulars quan tinguin com objectiu consolidar i protegir les bases de la nostra economia i del nostre progrés.

Seran necessàries profundes reformes, que seria injust i covard justificar en decisions que vinguin de fora de Catalunya o d'Espanya. Som nosaltres els interessats en accelerar aquestes reformes per assegurar el nostre futur i el de molts i molts joves que no veuen clar ni el seu futur ni fins i tot el seu desplegament individual en una economia en recessió.

Catalunya ha d'avançar en aquestes línies; haurà de marcar pautes i ésser referència. També en el camp institucional quan ja és evident que la crisi

l'afecta de manera especial i que des de l'Administració de l'Estat no es manifesta cap sensibilitat en relació a aquesta situació. Espanya no pot pretendre governar-se al marge o contra Catalunya. I certes polítiques recentralitzadores poden, legítimament, ser interpretades en aquella direcció.

Europa, la seva unió econòmica i política, ha de ser defensada i reclamada des de Catalunya. No hi ha cap altre sortida per a nosaltres, tant des del punt de vista econòmic com institucional. La unió política europea ja no és un problema, és una necessitat. Urgent. No hi ha cap política interna que pugui anar en una direcció que perjudiqui o dificulti aquell procés.